

UDI – Duvedmodellen för lokalsamhällen 2.0

Slutrapportering Steg 2 Samverkansprojekt

1. Sammanfattning

Projektet Duvedmodellen har inom UDI-programmet Steg 2 varit engagerat i innovationsdrivna utvecklingsinsatser lokalt på mikronivå i byn Duved, Åre kommun i Jämtland. Projektet har parallellt även drivit ett utvecklingsarbete på makronivå med fokus på hur projektets idéburna utmaningsinsats och vision kan skalas upp nationellt. I denna sammanfattning ges korta beskrivningar över genomförda aktiviteter och insatser på mikro- och makronivå, med utgångspunkt från Duvedmodellens arbetspaket: AP0 Styrning genom lokal samverkan, AP1 Boende, AP2 Försörjning, AP3 Livsmiljö, AP4 Digitalisering. Avslutningsvis redovisas centrala lärdomar som erfärs under projektarbetet – preciserade i nio punkter – med särskilt fokus på lokalsamhällets konkreta behov av insatser som syftar till att främja en långsiktig utveckling. Projektets samtliga rapporter presenteras i sin helhet på www.duvedmodellen.se

Duvedmodellens arbetspaket

AP0 Styrning genom lokal samverkan

Duvedmodellens innovativa kärna är – i enlighet med projektansökan – den nya typ av samverkansplan *Styrning genom lokal samverkan* som utvecklats inom ramen för AP0. Samverkansplanen är grundad i s.k. nätverksstyrning (governance) med syftet att lokala aktörer i Duved medges formell rådighet över byns utveckling. Samverkansplanen utvecklades och förankrades inom projektet under våren 2021 av företrädare för Åre kommun, Årehus AB (kommunalt bostadsbolag), Eau et Gaz AB, Duved Byförening (ca 300 bybor) och KTH. Ändamålet med samverkansplanen var dels att på mikronivå stödja de lokala utvecklingsplanerna i Duved, dels att på makronivå studera samverkansplanens styrkor och svagheter samt potential till nationell uppskalning och implementering.

Tre rapporter har publicerats inom ramen för arbetspaketet.

AP1 Boende

Projektets fokus har varit fem arkitektritade flerfamiljsbostäder i Duved om vardera 200 kvm. Projektets insatser har gällt två parallella områden: Bostadsprototyputveckling och Bostadsproduktion. Bygglovsansökan för samtliga husen är under utredning hösten 2022 vid Åre Stadsbyggnadskontor. Hyresnivåerna kommer att ligga på ca 2 000 kr/kvm på årsbasis och kommer därför inte klara riktlinjerna för prisrimliga bostäder. Erfarenheterna från Steg 2 visar att det i dagsläget är mycket svårt att bygga prisrimliga bostäder på landsbygden. Det finns en samstämmighet om att det går att bygga bostäder på landsbygden, givet att priserna ligger något högre än definitionen av prisrimliga bostäder, under förutsättning att andra lokala behov tillgodoses, i synnerhet välfärdstjänster.

AP2 Försörjning

Planeringsprocessen för ett storskaligt växthus på – som benämns ”Drivhuset” – har kommit långt. Drivhuset ska inte bara innefatta lokalodlad mat utan ska också vara ett nav för kompetensförsörjning, lokal kultur och arbete. Huset är ritat av den japanske arkitekten Shigeru Ban. Ett planeringsunderlag är framtaget med kalkyl, drift och byggkostnader. En

omfattande rapport har publicerats, med fokus på hur en ökad grad av lokal försörjning kan stimuleras genom nätverksstyrning där regionen har en central roll.

AP3 Livsmiljö

Hösten 2021 beviljade Kommuninvest (kommunsektorns största kreditgivare) ett lån på 70 miljoner kronor för social hållbarhet till det kommunala bostadsbolaget Årehus AB via utlysningen *Sociala obligationer*. Lånet går till en förskola med 8–10 avdelningar som ska anläggas i Duved. Lånet bygger på en indikatormodell med fokus på barns hälsa, livsmiljö och social hållbarhet. Indikatorerna tar avstamp i Agenda 2030:s mål 4, 10, och 11. Kommuninvest ser en stor potential för att den sociala indikatormodellen kan skalas upp och tillämpas nationellt med särskilt fokus på förskolor och skolor.

Den fråga som varit i stort fokus under Steg 2 är behovet av lokal kompetensförsörjning med särskilt fokus på hur man kan förmå fler som studerar att stanna i bygden. Arkitekturskolorna i Umeå och KTH har genomfört två kurser med Duved som bas, med siktet inriktat på s.k. ”breddad rekrytering” i enlighet med Universitetskanslerämbetets krav.

Fyra rapporter har publicerats inom AP3.

AP4 Digitalisering

Två rapporter har publicerats inom arbetspaketet, dels med syftet att förstå den rådande nulägesbilden av digitalisering, dels att identifiera en gemensam övergripande digital målbild som möjliggör synergier och värdeskapande inom Duvedmodellens övriga arbetspaket. Fyra teman identifierades: 1. Samarbete gällande delningsekonomi och cirkulära lösningar, 2. Medborgares möjligheter att bidra till cirkularitet, hållbarhets- och klimatmål, 3. Logistiklösningar/verktyg för att samordna utbud och efterfrågan av lokalproducerade livsmedel, 4. Samarbete med brukare kring effektiv energianvändning och styrning.

Nästa steg – nationell uppskalning

PM: Nio punkter om lokalsamhällets konkreta behov – KTH

Promemorian redogör för några centrala erfarenheter vad gäller lokalsamhällets konkreta behov av insatser som främjar långsiktig utveckling. Duvedmodellens projektledare Björn Hellström har identifierat följande nio grundläggande insatsområden: 1. Hälsa och välbefinnande, 2. Robusthet, 3. Kompetensförsörjning, 4. Sociala investeringar, 5. Prisrimliga bostäder och välfärd, 6. Kultur, 7. Mobilitet, 8. Landsbygden som modell, 9. Nätverksstyrning. Promemorian finns tillgänglig på www.duvedmodellen.se [Se Bilaga 4]

UDI Steg 3

Samarbetet med de aktörer som är med i Duvedmodellens Advisory board har varit omfattande från november 2021 till projektslutet. Det gäller i synnerhet SKR Uppdrag psykisk hälsa kring frågor som gäller hälsa och välbefinnande, sociala investeringar och nätverksstyrning. Fokus har varit Duvedmodellens nationella uppskalning (som gäller ansökan UDI Steg 3), dels genom att stödja lokala utvecklingsinsatser, dels på organisatorisk nivå med särskilt fokus på ett nationellt policylab.

Björn Hellström

Adjungerad professor, docent KTH Arkitekturskolan
Projektledare Duvedmodellen

2. Testat och utvärderat dellösningar

Duvedmodellens aktiviteter redovisas nedan, indelade i projektets fem arbetspaket: AP0 Styrning genom lokal samverkan, AP1 Boende, AP2 Försörjning, AP3 Livsmiljö, AP4 Digitalisering.

AP0 Styrning genom lokal samverkan

Samverkansplan [Se Bilaga 2]

Projektet tillsatte hösten 2020 en projektorganisation inom ramen för Arbetspaket AP0 *Styrning genom lokal samverkan*. I projektansökan för UDI Steg 2 finns följande formulering:

”Duvedmodellens innovativa kärna är den nya typ av samverkansplan – Styrning genom lokal samverkan – som projektet ska utveckla. Samverkansplanen ska aktivt engagera lokalsamhället till delaktighet och inflytande i den kommunala samhällsbyggnadsprocessen.”

Syftet med en samverkansplan handlar om att underbygga en organisationskultur där styrningen av lokala utmaningar sker i samskapande dialog mellan lokalsamhällets aktörer och samordnande nätverk, s.k. nätverksstyrning (governance). I detta ingår att säkerställa att lokala satsningar förankras inom ramen för relevanta styrdokument (exempelvis detaljplaner, hållbarhetsprogram, handlingsplaner). Nätverksstyrningen är grundad i en horisontell beslutsnivå där beslutsfattandet till viss del är decentraliserat till lokala aktörer samtidigt som myndighetsutövande aktörer ansvarar för vertikala beslutsnivåer inom ramen för respektives formella uppdrag.

En samverkansplan utvecklades och förankrades inom projektet under våren 2021 av företrädare för Åre kommun, Årehus AB, Eau et Gaz, Duved Byförening och KTH. Ändamålet med samverkansplanen var dels att på mikronivå stödja de lokala utvecklingsplanerna i Duved, dels att på makronivå studera samverkansplanens styrkor och svagheter samt potential till nationell uppskalning och implementering. Samverkansplanen utvecklades med hänsyn till Åre kommuns långsiktiga inriktningsmål: Vision 2050, Hållbarhetsstrategi Agenda 2030, Folkhälsostategi, Etableringsplan, Tillväxtstrategi och Digitaliseringsstrategi.

Samverkansplanen innefattade följande organisation:

- *Styrgrupp* med representanter för Åre kommun, KTH, Tyréns och det lokala nätverket Duved Framtid AB, med uppdrag att förankra och säkerställa befogenhets- och arbetsfördelningen inom projektorganisationens olika delar i frågor som gäller lokala utvecklingsinsatser. Styrgruppens beslut förankrades därefter inom Åre kommuns tjänstemannaorganisation, i synnerhet Stadsbyggnadskontoret. Styrgruppen sammanträdde var tredje vecka.
- *Processledningsgrupp* bestående av representanter för Åre kommun, KTH, Tyréns AB, Årehus AB, Duved Byförening samt Eau & Gaz AB. Processledningen ansvarade för att formulera projektmål, styra projektet och samordna arbetet inom och mellan arbetspaket 1, 2, 3, 4 samt att lämna beslutsunderlag till styrgruppen. Processledningen sammanträdde regelbundet varannan vecka.
- *Fyra arbetsgrupper* bestående av arbetspaketledare och projektparter som är engagerade i de olika arbetspaketen. Arbetsgrupperna genomförde kontinuerliga möten och workshops.
- *Kommunstyrelsens presidium* med representanter från politiska ledningen och oppositionen, kommunstyrelsens ordförande, m.fl. Duvedmodellens projektledare (Björn Hellström) rapporterade projektets utvecklingsinsatser varannan månad.

Rapporter: Analyser och följeforskning

Tre rapporter har publicerats inom ramen för AP0 (rapporterna finns tillgängliga på www.duvedmodellen.se)

Rapport: Lokalekonomisk analys för Duved – Tyréns

Under 2021 genomförde Tyréns en lokalekonomisk analys för Duved med utgångspunkt i offentlig statistik. De centrala frågeställningarna i den lokalekonomiska analysen var:

- Hur ser ett socialt hållbart samhälle ut?
- Vad innebär en ”god självförsörjning”?
- Var finns det utrymme att stärka den lokala självförsörjningen?

Insamlat material och kommentarer från genomförda workshoppar sammanställdes i en rapport, som huvudsakligen innefattar följande slutsatser:

- *Befolkning* – Värna om de äldre, även om få flyttar från Duved så har de en betydelse för Duveds identitet och historia. Pyssla om de yngre – skapa mötesplatser och aktiviteter för stora och små barn samt ungdomar. Stärk byföreningens roll! Utveckla bra underlag för planering av service för invånare och besökare.
- *Boende* – Fortsätt satsningen på prisrimliga bostäder samt skapa möjlighet att samnyttja lokaler (t.ex. att skolungdomar och äldre delar matsal). Rama in bygatan – skapa en fysiskt attraktiv bykärna med mötesplatser, stråk och byggnader som är attraktiva för människor.
- *Service* – Fortsätt utöka servicen i Duved med hjälp av kommersiella aktörer. Utred möjlighet till förbättrad tillgänglighet till hållbara transporter.
- *Sysselsättning* – Fortsätt locka företag att öppna kontor lokalt för att gynna den lokala ekonomin. Hur kan man stötta företag som bidrar till en levande bykärna (café, restaurang, etc)?

Rapport: Organisation för lokal utveckling i Duved genom Duved Framtid AB – Tyréns

Rapporten behandlar ett av projektets resultatmål: *att arbeta med samhällsstyrning genom lokalsamhällessamverkan* – vilket bland annat innebär att arbeta för utveckling av nya lokala samverkansformer. Rapporten syftar till att redogöra för hur det lokala nätverket Duved Framtid AB (DFAB) har arbetat sedan idén om att utveckla Duved föddes och hur företaget bildades, för att sedan utreda om DFAB kan fungera som modell för att driva lokal utveckling. En central fråga för rapporten är:

- Hur skapar man en balans mellan marknadens avkastningskrav, invånarnas och civilsamhällets varierande behov och önskemål samt det kommunala beslutsfattandet och förvaltandet?

För att belysa detta utforskades DFAB utifrån flera centrala synvinklar:

- Jämförelse med andra lokala utvecklingsbolag genom en omvärldsanalys
- Tillgång till sociala, ekonomiska och strukturella resurser samt hanterbarhet (rådighet och inflytande)
- Då DFAB inte har som ambition att finnas ”för evigt” lyfts även frågan om implementering och förvaltningsansvar för de insatser som genomförs

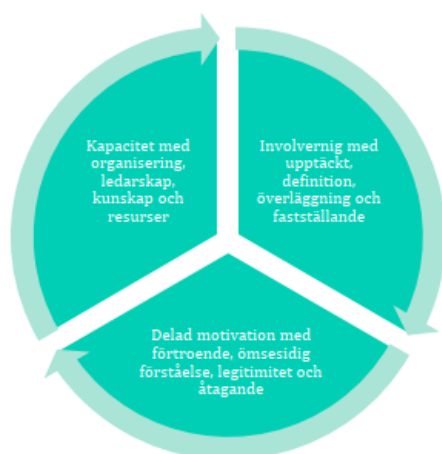
I rapportens konstateras att det finns specifika lokala förutsättningar i Duved som dels påverkar bolagets arbetsinsatser, dels insatsernas utvecklingspotential, vilket gör det svårt att direkt applicera DFAB som modell för andra lokalsamhällen på landsbygden. Det finns trots

detta ett antal lärdomar som kan vara värdefulla för andra lokalsamhällen. Slutsatsen är att modellen (DFAB) är uppskalningsbar, men att det finns förutsättningar och förbehåll att ta hänsyn till. Den mest centrala observationen är att få delägare, liten organisation och stort privat kapital är bra för genomförandeförmågan, men att detta ställer krav på behovsanalys, transparens och förankring bland bybor och andra lokala intressenter. Samverkan med kommunen är ofta avgörande, men kräver strukturer som fungerar med de kommunala processerna, vilket kan vara en utmaning om privata delägare och bybor önskar att olika former av utvecklingsprojekt ska realiseras skyndsamt.

Rapport: Styrning genom lokal samverkan. Avslutande redovisning av följeforskning för projektet Duvedmodellen för lokalsamhällen 2.0 – Linköpings Universitet Centrum för kommunstrategiska Studier (CKS)

Forskarna Brita Hermelin och Malin Granath vid Linköpings universitet (LIU) har haft uppdraget inom Duvedmodellen att bidra med akademiska kompetenser i utvecklingen av samverkansplanen ”Styrning genom lokal samverkan” inom projektets Arbetspaket 0 (AP0). Promemorian är skriven vid projektets avslutning och i det här sammanhanget är det övergripande syftet att syntetisera lärdomar överförbara till liknande processer genom framtida satsningar.

Resultaten bygger i första hand på primärdata som omfattar individuella intervjuer med aktörer som drivit och ingått i projektet, samt data insamlad genom deltagande vid olika möten inom projektets ram. Resultatet visar att projektet Duvedmodellen besitter en rad viktiga resurser för samverkan, men även att det har varit utmanande att upprätthålla den dynamiska processen över projektperioden. Resultatet diskuteras utifrån en modell för samverkan (se figur 1).

Figur 1. Modell för samverkan med tre delcykler och dess olika ingående element. Källa: Emerson och Nabatchi (2015).

Med utgångspunkt i höga förhoppningar i övergripande modeller för samhällsutveckling om att innovationer är en viktig strategi för hållbar utveckling är frågan om hur olika sektorer och organisationer samverkar för innovationsprocesser en angelägen utmaning. LIU menar att erfarenheter från arbetet med Duvedprojektet kan bidra med lärdomar i det sammanhanget och ge en grund för att formulera frågor att fördjupa för framtida projekt med mål om samhällsinnovation för hållbar utveckling. Två sådana övergripande aspekter har identifierats och sammanfattas till:

Samverkan för innovation sammanför heterogena aktörer

Generellt sett gynnas samverkan mellan organisationer som liknar varandra eftersom det underlättar kommunikation och att man kan skapa en känsla av

gemenskap. I kontrast till detta finns det förväntningar på att innovationskapacitet stärks genom att heterogena aktörer och resurser kopplas samman. En relevant fråga blir då hur en grupp av heterogena aktörer kan skapas med avseende på att dessa täcker in olika resurser och som tillsammans kan samverka för att stödja ett samhällsinnovationsprojekt. För platsbaserade samhällsutvecklingsprojekt, som Duvedmodellen representerar, har forskningen pekat ut betydelsen av platsledaren som har ett bredare och mer långsiktigt perspektiv på den lokala utvecklingen (Sotarauta et al., 2021). Med det vill vi lyfta fram att samverkan som är

högst relevant för innovationsprocesser är en krävande arbetsform som förutsätter att organiseringen har en grundad resurssättning.

Konsekvenser av att flytta över interaktion från personliga möten till digital kommunikation
Process är ett nyckelord som genomsyrar projektbeskrivningen för Duvedmodellen och som även genomsyrar LIU:s analysmodell med dess olika cykler. Process har en tidsdimension och modellen omfattar element som reflekterar subjektiva värden som tillit, förtroende och idéutveckling. Detta betyder att relationer och personlig interaktion är bärande inslag och som är något som har fått en ny spelplan i och med att mycket av kommunikationen under perioden för projektet – med Covid19-pandemin – har behövt förflyttats från personliga möten till dialog via videosamtal och videomöten.

Det är ännu för tidigt för att utvärdera på vilket sätt detta har skapat djupare förändringar för hur man i framtiden interagerar lokalt och över avstånd; inom och mellan organisationer. Detta omfattar förändrade strukturer och villkor för hur sociala relationer skapas och för hur kunskap och idéer sprids. Med det är viktigt att lyfta frågan om hur förändrad användning av digital kommunikation, som överbryggat geografiska avstånd som karakteriserar landsbygd, kan nyttjas för nya modeller för innovationsutveckling i sådana geografier. [Se Bilaga 8]

Boverket

Boverket har följt och studerat följande delar av Duvedmodellens insatser:

- Duvedprocessens innehåll och genomförande
- Regionala utvecklingsstrategier för landsbygder
- Landsbygdsutveckling – vilka verktyg, metoder och gestaltungs-lösningar krävs för att bibehålla platsens identitet och karaktär?
- Värdeskapande gestaltungs-lösningar
- Arkitektur och kulturhistoria – ta del av KTH:s arbete med kulturvärden på landsbygd

Boverkets uppdrag har varit att bistå med rådgivning utifrån ett nationellt myndighetsperspektiv, med särskilt fokus på hur innovativa lösningar och samverkan mellan parter (entreprenörer, produktion, marknad) kan påverka regelverk för hållbara bostäder.

AP1 Boende

Innovationshöjd: Tillgängligt boende

Arbetspaketets grundläggande fråga gäller behovet av kompetensutveckling och att skapa finansiella förutsättning för om- och nybyggnationer – främst hyresbostäder – genom samverkan mellan allmännyttan, byggherrar, entreprenörer, arkitekter och experter (inom: hållbara material, seriell produktion, finansieringsmodeller), för att åstadkomma ett innovativt bostadsproduktionssystem som är tillgängligt, hållbart och prisrimligt.

5 Husen

Projektets fokus har varit fem arkitektritade flerfamiljsbostäder om vardera 200 kvm som ska anläggas längs Duveds centrala huvudgata Karolinervägen. Projektets insatser har gällt två parallella områden:

1. *Bostadsprototyputveckling* – Duved som plattform för innovativt småskaligt byggande med hög arkitektonisk kvalitet, som genom flexibel seriell produktion kan uppföras och anpassas till nya förhållanden och platser i Sverige.

2. *Bostadsproduktion* – Regional plattform för hållbar bostadsproduktion genom samverkan mellan lokala entreprenörer och regional skogs- och byggindustri för cirkulära system med reducerade kostnader.

Duved Framtid genom projektparterna Årehus AB, Attacus AB, Arvet AB, Tagehus AB och Eau & Gaz AB har lämnat in bygglovsansökningar till Åre kommuns Samhällsbyggnadskontor för de fem hyreshusen. Under hösten 2022 pågår ändringsarbete av bostäderna med hänsyn till gällande BBR-krav. Bostäderna ska förvaltas av Duved Framtid AB. Hyresnivåerna kommer att ligga på cirka 2 000 kr/kvm på årsbasis och kommer därför inte klara riktlinjerna för prisrimliga bostäder enligt definitionen ”bostäder som har prisnivåer som kan efterfrågas av hushåll utan att inkomsten efter boendekostnader understiger nivån för baskonsumtionen”. Regeringens nyligen avvecklade investeringsstöd för nyproduktion av hyresbostäder är ytterligare en ritningsgivare, där högsta tillåta normhyra utanför storstadsregionerna ligger på 1 350 kr/kvm på årsbasis.

Aktörsworkshop AP1 Boende – Sveriges Allmännyttas

I januari 2022 ledde Sveriges Allmännyttas en aktörsworkshop inom arbetspaket 1 Boende, både digitalt och fysiskt på plats i Duved. Workshopen syftade dels till att öka samarbetet mellan aktörerna i arbetspaketet, dels att involvera representanter från kommunen i dialogen om Duveds utveckling. Cirka 30 personer deltog från Årehus AB, Åre kommun, Boverket, Sveriges Allmännyttas, Duved byförening, Tyréns och ett antal lokala företag.

Planeringsgruppen inom arbetspaketet hade identifierat ett antal ämnesområden som workshopen byggdes upp kring:

- Prisrimliga bostäder (inkl. finansiering och hållbart byggande)
- Plan- och bygglagen och planeringsprocessen i Åre kommun
- Innovationer och nya affärsmodeller
- Bostadens roll i samhället

[Se slutsatser: fråga 3, rubrik Prisrimliga bostäder och fråga 4 rubrik Prisrimliga bostäder genom välfärd]

AP2 Försörjning

Innovationshöjd: Hög grad av självförsörjning

Arbetspaketets grundläggande fråga gäller möjligheterna att utveckla lokal och hållbar livsmedelproduktion med ökad självförsörjningsgrad. Lokala insatser inom matens hela värdekedja stimulerar hållbar tillväxt och en utvecklad tjänstesektor och – som en effekt – bidrar till ökad ekonomisk hållbarhet.

Drivhuset

Via fyra workshops i Duved, som genomfördes 2018, framkom att byborna önskade ett växthus. I den fortsatta processen har växthuset kommit att kallas Drivhuset eftersom det ska baseras på gemenskap och samverkan. Det är ett hus som inte bara utvecklar lokalodlad mat utan också är ett nav för kompetensförsörjning, lokal kultur, forskning, arbete och för möten. Duved Framtid – under ledning av byggbolaget Arvet AB specialiserad på trähusbyggnation – anlätade den japanske arkitekten Shigeru Ban att rita Drivhuset. Byggnadens dimensioner är ca 1800 m² och 7000 m³ Ett planeringsunderlag är framtaget med kalkyl, drift och

byggkostnader. Under hösten 2022 utreds finansieringslösningar, därefter kan den formella bygglovsprocessen initieras.

ICA

Duvedmodellens projektpart ICA utvecklar ett koncept med målet att kunna erbjuda ett stort utbud av lokalt producerade livsmedel. Under hösten 2022 pågår planeringen av en ny ICA-butik centralt i Duved med ovanpåliggande bostadsrätter via tredimensionell fastighetsbildning. Detaljplanearbetet förväntas påbörjas våren 2023

Rapport: Lokala cirkulära matsystem utifrån lokalsamhällesperspektiv. Exemplet Duved – Tyréns

Rapporten är främst koncentrerad på nulägesanalys av lokal försörjning. Eftersom det saknas mer standardiserade tillvägagångssätt för hur lokal matförsörjning bör studeras utifrån ett lokalsamhällesperspektiv har arbetet även kommit att inbegripa flera och mer generiska och analytiska frågor och aspekter såsom:

- Vad är egentligen ”lokalt” i begreppet lokala matförsörjningssystem?
- Vad innebär lokal matförsörjning, zero waste och cirkulära matsystem utifrån ett lokalsamhälles-/byperspektiv? Hur hänger begreppen ihop?
- Hur ser livsmedelskedjor ut idag, och vilka strömmar i dessa kan ett lokalsamhälle påverka?
- Hur kan ett lokalsamhälles potential kartläggas för ökad självförsörjning och cirkularitet i systemen?

I rapporten presenteras olika och kompletterande angreppssätt som stöd för analys av lokala livsmedelskedjors flöden. Modellen visar tydligt vilka flöden som är svåra att ändra på utan mer systematiska förändringar i samhället. Det handlar exempelvis om tillvaratagande av lokal biomassa från hushållen. Därutöver presenteras en möjlig tematisering för att studera lokalsamhälles potential och hinder för att stärka självförsörjning utifrån naturliga förutsättningar avseende mark och miljö, aktörer i livsmedelskedjan, infrastruktur och samhällets karaktär.

Rapporten avhandlar även hur mat kan bli en viktig del för ett lokalsamhälles trivsel och sammanhållning. Gemensamma verksamheter – exempelvis restaurang Trägårn som invigdes 2021 i Duved – kan vara väldigt betydelsefulla i sammanhanget. Även om verksamheterna på kort sikt inte ökar Duveds självhushållning och stärker cirkulära flöden kan de på längre sikt skapa större förståelse och därmed en högre strävan mot dessa mål. Samhällen med starka lokala matsystem kan komma att bli attraktiva platser att bo på i framtiden.

Rapporten lyfter även att strävan mot ökad självförsörjning i ett land, region eller till och med kommun eller lokalsamhälle är en rimlig och viktig väg mot ökad resiliens av våra samhällen, men att det däremot inte är rimligt och i vissa fall inte ens önskvärt att varje lokalsamhälle är självförsörjande. Det finns olika förutsättningar för produktion av livsmedel i olika delar av Sverige, men även inom en region, därför är det mer rimligt att upprätthålla goda nätverk i systemen och till viss del specialisering inom vissa områden. Det är också viktigt att tänka på att självförsörjning helst också ska innefatta de insatsvaror som krävs.

[Se Bilaga 6]

Region Jämtland Härjedalens Mat- och livsmedelsstrategi

Region Jämtlands Härjedalen (RJH) har en nationellt ledande position inom området mat- och livsmedelsproduktion. Regionen är en central aktör som kan stödja lokala insatser och även erbjuda nätverk inom industri och akademi. Visionen i styrdokumentet Regional mat- och livsmedelsstrategi lyder

”Vi skall vara en ledande matregion genom att använda våra resurser på ett ansvarsfullt och kreativt sätt”.

Duvedmodellen har genomfört regelbundna möten med RJH med fokus på ökad grad av lokal livsmedelsförsörjning. Syftet med mötena har varit att utreda hur regionen kan etablera och upprätthålla goda nätverk för kommuner och hur man kan stödja lokalsamhällets specialisering inom vissa områden. Även Mittuniversitet och Tillväxtverket har medverkat vid fysiska workshops och digitala möten.

AP3 Livsmiljö

Innovationshöjd: Mobilisering för människors hållbara välbefinnande och psykiska hälsa

Arbetspaketets grundläggande fråga handlar om att inom ramen för samhällsbyggnadsprocessen mobilisera för människors hållbara välbefinnande och psykiska hälsa.

Social investeringsmodell: Förskola i Duved

En viktig erfarenhet inom Duvedmodellen är att lokalsamhällen i ökad grad efterfrågar socialt inriktade investeringar. I november 2021 beviljade Kommuninvest (kommunsektorns största kreditgivare) ett lån på 70 miljoner kronor för social hållbarhet till det kommunala bostadsbolaget Årehus AB via utlysningen *Sociala obligationer*. Lånet går till en förskola med 8–10 avdelningar som ska anläggas i Duved. Lånet bygger på en indikatormodell med fokus på barns hälsa, livsmiljö och social hållbarhet, som utvecklats av konsulter på Tyréns inom Duvedmodellen. Dessa indikatorer används för att följa upp och styra förskolans och det omgivande lokalsamhällets utveckling över tid. På global nivå tar indikatorerna avstamp i Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Modellen fungerar dels som operativt stöd i den kommunala planeringen, dels som modell för framtida offentliga insatser. [Se fråga 8, rubrik Social investering – Förskola – Kommuninvest] [[Se Bilaga 5](#)]

Kompetensförsörjning

Projektet har genomfört workshops med Campus Åre och Åre kommun om hur fler studenter kan förmås att stanna i bygden, i synnerhet kvinnor (75% flyttar från Åre, varav 20% flyttar tillbaka). Även frågor om Åre kommuns utbildningsinsatser med Mittuniversitet och andra lärosäten med fokus på såväl yrkeshögskoleutbildning som universitets- och högskoleutbildning utreddes, bland annat genom s.k. Lärcentra.

Två kurser – Universitet utan campus

Lokal kompetensförsörjning har varit en central fråga under Steg 2. Många saknar behörighet till högre utbildning och kompetensbristen leder till svårigheter att fylla de lokala arbetsmarknadsbehoven. Regionen är en central aktör som ska stödja lokala insatser och även erbjuda nätverk inom industri och akademi. Två kurser inom högre utbildning genomfördes under Steg 2. Umeå Arkitekturskola genomförde kursen *The rural village as a catalyst for future societies* (2021). KTH Arkitekturskola genomförde kursen *Cirkulära Duved Bostadsstudion* med särskilt fokus på återbruk.

Ett syfte med kurserna var att studera möjligheterna att bedriva högre utbildning på landsbygden, med mottot ”ett universitet utan campus”. Den kunskapsproduktion som

kurserna genererat har varit berikande för studenter och lärare. Kurserna har även engagerat kommunala tjänstepersoner, politiker, civilsamhällesorganisationer och lokalbefolkningen. Dessa kurser öppnar upp för nya typer av kunskapsgeografier och kunskapsproduktioner som är avhängiga lokala och regionala förutsättningar. [Se fråga 4 rubrik Kompetensförsörjning]

Rapporter: Analyser och följeforskning

Sex rapporter har publicerats inom ramen för AP3 (rapporterna finns tillgängliga på www.duvedmodellen.se)

Rapport: Sociala investeringar: Förskola i Duved – Tyréns

Se ovan rubrik Social investeringsmodell: Förskola i Duved. Tyréns har sammanställt en rapport.

Rapport: Betydelsefulla platser, kartenkät i Åre 2021 – KTH

KTH-forskarna Ann Legeby, Christina Pech och Daniel Koch har genomfört ett projekt baserad på en kartenkät i Åre, inom ramen för AP3 och AP4. Följande frågor adresseras:

- Växande klyftor avseende livsvillkor
- Tillgänglighet till service samt underlag för service
- Hållbarhet som relaterar social service och mobilitet
- Fokus på platser och byggnader som är viktiga för social sammanhållning och hur byggd miljö stöder sociala och kulturella processer.

I delstudien som omfattar betydelsefulla platser, byggnader och institutioner i Duved finns följande syften:

- Att kartlägga vilka platser, byggnader och institutioner som är viktiga för det dagliga livet i Duved.
- Att öka förståelsen för vilka platser som är viktiga för lokalsamhällets utveckling och för den sociala sammanhållningen.
- Att identifiera viktiga institutioner, byggnader och platser som bär på en historia om vad samhället har varit, vad det är och vart det är på väg.
- Att öka förståelsen om vad invånarna tror om arbetslivet i framtiden utifrån var arbetet förväntas utföras.

Rapport: Kartläggning av platsens betydelse för en hållbar utveckling av lokalsamhällen – KTH

KTH-forskarna Ann Legeby och Christina Pech har med Duved som exempel påbörjat utvecklandet av en kartläggningsmetod för hållbar utveckling av lokalsamhällen på landsbygden. Metoden möjliggör:

- Analys och flerperspektivintegrering över vilka platser som är betydelsebärande i bygden
- Synliggörande och medvetandegörande av platsernas värden bortom den huvudsakliga markanvändningen
- Jämställande av kunskap från olika aktörer och tidigare dokumentationer genom översättning till ett enhetligt format (kartan), som kommunicerar med planeringsinstitutionernas logik
- Identifiering av diskrepanser mellan styrdokument och faktisk användning och socialt värde.

Syftet har varit att utveckla metoder för att kartlägga och värdera platser med betydelse för lokalsamhällets utveckling, som kan bidra till Duvedmodellens ansats att utveckla hållbara samhällen i landsbygdsmiljö. Ett mål har varit att synlig- och medvetandegöra platsernas och den byggda miljös mångfacetterade roll, så att de som bärare av sociala och kulturella värden ska kunna bli en aktiv del i samhällsbyggnadsprocessen. Studien baseras på en serie kartläggningar av hur livsmiljön värderas. Information från medborgare och tjänstepersoner kompletteras med nationella och lokala policyer och planer/program. De insamlade uppgifterna överlagras och ger en sammansatt bild av markanvändning och funktioner liksom av de sociala och kulturella värden som kan kopplas till platsen. Resultatet sammanfattas utifrån olika perspektiv: Medborgare med koppling till Åre kommun, medborgare med koppling till Duved, tjänstepersoner, och analyseras utifrån temana:

- *Betydelsefulla platser: Utforskande kartläggningar* – där en sammanvägning av de olika perspektiven, jämte en läsning av planer för fysisk planering, når slutsatsen att platserna inte finns beskrivna eller utpekade som betydelsefulla i någon större utsträckning i olika planeringsdokument. Det finns således ett glapp och begränsat institutionellt stöd för att tillvarata eller vidareutveckla platserna.
- *Betydelsefulla platser: Kultur och bebyggelsehistoria* – där undersökningen visar att det finns en diskrepans mellan historisk påverkan och upplevd betydelse som kan påvisas genom projektets sammanvägning av olika analysmetoder. En ökad medvetenhet om ortens fysiska historiska arv – även det samtida – kan dels bidra till att stärka den sociala identiteten i Duved, dels öka förståelsen för Duved som samhälle och dess befintliga kvaliteter. Detta ger också viktig vägledning för framtida utbyggnad.

Arbetsgången är inte låst till en viss uppsättning aktörer eller dokumentation, utan kartläggningsmetoden bör anpassas till den specifika lokala kontexten. Metodens främsta fördel är att den väger samman information från flera aktörer och olika typer av dokumentation vilket ger en mångfacetterad och nyanserad helhetsbild. I ett nästa steg av Duvedmodellen skulle metoden kunna prövas utifrån andra geografiska och ekonomiska förutsättningar än de i Duved.

[Se Bilaga 7]

PM: Lokalt medborgarinflytande – Tyréns

Syftet med promemorian är att diskutera vad lokalt medborgarinflytande kan innebära för projektet Duvedmodellen, för lokalsamhället Duved och för andra orter på landsbygden i Sverige. Promemorian bygger på samtal och möten med bybor, och projektpartners kunskap och erfarenhet. Målsättningen med metodvalet har varit att göra en objektiv sammanställning av de olika perspektiv som utforskats, samt även att översiktligt och informativt beskriva hur och varför vissa vägval har gjorts inom projektet.

Slutsatser:

- Viktigt att anpassa metoder för samtal och möten så att dessa passar olika typer av invånare och att olika grupper nås
- Fördelaktigt med ett mer intensivt samarbete med kommunen i ett tidigt skede för att utbyta kompetens kring lokal delaktighet och medborgarinflytande för att uppnå bättre representativitet när det gäller deltagare
- Dokumentation är av största vikt för alla typer av samtal och möten som har bäring på frågor om medborgarinflytande

- Duved byförening tycks vara en framgångsfaktor, ett alternativ är att engagera lokala föreningar
- Viktigt att tydliggöra vilka samtal och möten som ligger inom kommunens myndighetsansvar samt att förklara vilka möjligheter till inflytande och medbestämmande som finns för invånarna
- Kommunen måste ta hänsyn till hela kommunen och kan inte fokusera alla resurser på en by. Obalans i prioriteringar samt konflikter mellan motstridiga intressen kan uppstå

Rapport: Utvärdering medborgarbudget – Tyréns

Som en del av Åre Kommuns arbete med uppdraget *Demokratisamordning och -utveckling* har en konsult på Tyréns medverkat i en utvärdering av metoden medborgarbudget genom två fallstudier i Åre kommun. Bedömningen är att medborgarbudget är ett intressant grepp för att öka delaktigheten i den kommunala planeringen. Det är dock en utmaning att skapa en process med rättvisa möjligheter för invånare att delta på ett sätt som stärker demokratin, snarare än att stjälpa den. Det gäller att fånga in en större del av byinvånarna och bygdens perspektiv, i annat fall kan processen bli kontraproduktiv som skapar sprickor mellan de som är engagerade och de som inte är det. Metoden innebär också en omfördelning av makt, vilket innebär att folkvalda politiker till viss del – via de kommunala medlen – lämnar över bestämmanderätten till bybor. Utvärderingen visar att det främst är i de fall där medborgarbudgeten varit av signifikant storlek som påtagliga effekter kunnat skönjas.

PM: Livsmiljö och folkhälsa – Tyréns

I promemorian presenteras en sammanfattning av hur Duvedborna upplever sin livsmiljö samt vilka slutsatser och lärdomar som kan dras, dels som planeringsunderlag för Duved, dels hur underlagen kan tillämpas på andra platser. I projektet hanteras några utmaningar som är särskilt relevanta för arbetspaketet livsmiljö:

- Växande klyftor i livsvillkor mellan stad och landsbygd
- Underlag för och tillgänglighet till olika typer av service

Promemorian har två syften:

- Att identifiera vilka platser och vilka typer av service som är viktiga för Duvedborna med hänsyn till SKR:s kriterier för ”goda livsmiljöer”, med särskilt fokus på folkhälsa. Målet är att öka kunskapen om Duveds olika platser inverkan på hälsa och välmående samt vilka platser som uppskattas och inte
- Att identifiera bybors generella syn på livsmiljön i Duved och vilken typ av delaktighet och inflytande de önskar

Slutsats: Byborna förmedlar en önskan om att kunna ta initiativ, få driva frågor och själva skapa ett utbud av exempelvis idrottsaktiviteter och kultursatsningar, men att många upplever att de saknar förutsättningar och rådighet för att skapa detta. Byborna anger bykänslan och närheten till varandra som nyckeln till att vilja ta egna initiativ som möjlig väg till utveckling och hållbara lösningar. För att kunna driva detta efterlyses närmare samverkan och dialog med kommunen, i synnerhet i frågor som gäller svåra målkonflikter.

AP4 Digitalisering

Innovationshöjd: Digital omställning

Arbetspaketets grundläggande fråga handlar om digital omställning som skapar valmöjligheter att bo och leva på landsbygden, oberoende geografisk hemvist.

Digitaliseringen handlar om att driva effektiviseringsprocesser och att sörja för att skapa system som är anpassade till lokala behov med hänsyn till entreprenörskap, delningsekonomier och lokal-/individpassade förutsättningar.

Rapporter

Följande insatser har genomförts inom ramen för AP4 (rapporterna och artikeln finns tillgängliga på www.duvedmodellen.se)

Två rapporter: Nulägeskartläggning & Digitalisering och landsbygdsutveckling: Lärdomar från Duvedmodellen för lokalsamhället 2.0 – Tyréns & KTH

Ett antal aktörsintervjuer genomfördes initialt i projektet – under ledning av Tyréns – med syftet att förstå den rådande nulägesbilden av digitalisering, och att identifiera en gemensam övergripande digital målbild som möjliggör synergier och värdeskapande inom Duvedmodellens övriga arbetspaket. Fyra teman identifierades:

1. Samarbete gällande delningsekonomi och cirkulära lösningar mellan medborgare, näringsidkare och kommunen
2. Medborgares möjlighet att bidra till cirkularitet, hållbarhets- och klimatmål
3. Logistiklösning/verktyg för att samordna utbud och efterfrågan av lokalproducerade livsmedel
4. Samarbete med brukare kring effektiv energianvändning och styrning

Detta underlag, tillsammans med Åre kommuns digitaliseringsstrategi och näringslivsundersökning, utgjorde grunden för forskaren Daniel Koch på KTH att analysera digitalisering brett – från globala strukturer ner till specifika, lokala förutsättningar, behov, önskemål och utmaningar – men också att bredda frågan om digitalisering för att kunna inkludera fler aspekter; i synnerhet livssituationer, samhällsprocesser, resursflöden, systemtjänster och planering; liksom direkta eller indirekta förutsättningar och konsekvenser av ideal, önskemål, möjligheter och utvecklingar.

Analysen visar på samstämmighet när det kommer till uppfattningen om möjligheten till distansarbete – numera kan en ökad andel arbetsinsatser bedrivas hemifrån samtidigt som majoriteten av yrken i Åre förutsätter platsbundet arbete. Digitaliseringen stödjer även olika typer av verksamheter som inte skulle kunna klara sig på lokalt baserade kundunderlag. Verktyg såsom GIS-modeller skulle vara verkningsfulla för kartläggning av material- och resursflöden, exempelvis mat- och livsmedelsproduktion, och råvaru- och resurshantering.

Forskningsartikel: Den smarta staden i ett mindre sammanhang: Digitaliserade subjekt och smart stadsutveckling under rurala förutsättningar – KTH

Forskaren Daniel Koch KTH Arkitekturskolan har fått artikeln *The Smart City in the Smaller Context: digital subjectivities and smart city development in rural conditions* publicerad i *The Physical and the Digital City: Invisible forces, data and manifestations*, ed. Silvio Carta, Intellect Books (ges ut 2023). Diskursen om "Smart city" handlar ofta om en viss typ av digitalisering som främst kommer vissa urbana medborgare till gagn, vilket mestadels handlar om den digitalisering som sker gällande automatisering och effektivisering av manuellt arbete. Detta leder till bristande förståelse för vem en stad eller ett samhälle är till för. Få digitala tjänster är anpassade för mindre samhällen och glesbygden, där det samtidigt kan vara svårt att undvika integritetskränkningar i användning av statistik med tanke på den begränsade mängden invånare. Studien syftar till att kritiskt studera utmaningar med att applicera digitala tjänster i mindre samhällen genom att studera Duved som exempel.

3. Identifierat möjligheter och hinder kopplat till nyttiggörande

Robusthet

Tre centrala begrepp i Vinnova-ansökan för Steg 2 var *lokalsamhälle*, *självförsörjning* och *resiliens*. Ansökans ledmotiv handlar om betydelsen av ”hur ett lokalsamhälle kan utvecklas hållbart, som även visar vägen för resiliens och nya former av livsmiljöer i våra städer”. De lärdomar som idag kan dras från pandemin och det pågående kriget i Ukraina är ett betydande ökat behov av självförsörjning för att skapa resilienta lokalsamhällen som ska stå emot yttre påverkan.

Landsbygden som modell

En central erfarenhet gäller Duvedmodellens hypotes om att landsbygden kan fungera som modell för staden. Detta har sin grund i lokalsamhällens storlek och skala, vana att driva horisontellt samarbete, självorganisering mellan direkt berörda aktörer och inarbetade rutiner för ideella insatser för det allmännas bästa. Lokalsamhällen – som exempelvis Duved – har en annan typ av täthet jämfört med större städer, vilket avspeglar sig i möjligheten att ha direktkontakt med den lokala politiken och den kommunala myndighetsutövningen. Landsbygden kan på så sätt visa vägen för hur man bygger ett robust lokalsamhälle, grundat i lokalt medborgarinflytande, som modell även för staden. De platsanalyser som genomförts under Steg 2 visar att flera offentliga anläggningar som etablerats i Duved till stor del åstadkommits av lokalbefolkningen, främst via Duved Byförening, exempelvis idrottshallen. [[Duved tycker om dig | Facebook](#)]. I boken *En annan landsbygd* ger Angelica Åkerman ett stort antal exempel på liknande initiativ som modeller för robusta lokalsamhällen.

Skattesystem

En central fråga handlar om kommunal skatteutjämning. Frågan berör framför allt små kommuners krav på en mer dynamisk kommunal beskattning. Åre kommun är ett belysande exempel med cirka 12 000 permanent boende samtidigt som kommunen måste investera i el-, vatten och avloppssystem för mångdubbelt flera för att tillgodose de deltidboende (”second homes”). Åre och många kommuner med liknande problem menar därför att deltidboende ska betala kommunalskatt där de vistas. Problemet har vuxit radikalt på grund av pandemin som medfört en betydande ökning av distansarbete.

Naturtillgångar

Detta gäller i synnerhet kommuner med stor tillgång till skog, mineraler och vattenkraft, men där intäkterna inte kommer kommunen till del. Ett exempel är Ragunda kommun i Jämtlands län som står för 8,5 % av Sveriges vattenkraft.

Byggregler

Duvedmodellens analyser som gäller behov av regeländringar, exempelvis Boverkets Byggregler, visar att frågan framför allt bottnar i kompetensbrist. Det är svårt för små kommuner att ha den kompetens som fordras, dels i komplexa planärenden, dels i planprojekt som tidigare inte prövats. Det handlar därför inte i första hand om att förändra regler utan snarare om att få stöd med hur lagar och regler ska hanteras och tolkas.

Tjänsteutveckling

Vid de bymöten som genomförts i Duved framförde många bybor en önskan om att kunna ta initiativ för att själva skapa ett utbud av tjänster. Man menar dock att det saknas förutsättningar och rådighet att åstadkomma detta, i synnerhet för att byråkratiska system (bl.a. arbetsmiljökrav) försvårar i stället för att stödja sådana initiativ.

Prisrimliga bostäder

Erfarenheterna från Steg 2 visar att det i dagsläget är mycket svårt att bygga prisrimliga bostäder på landsbygden. De främsta orsakerna är byggkostnaderna (arbete, material, mark). De etablerade bankerna vänder sig endast till större fastighetsbolag och investerare. Mindre aktörer, som Ekobanken och JAK Bank, vänder sig till väldigt små aktörer. Utmaningen ligger i att engagera kreditinstitut som arbetar med mellanskiktet, det vill säga i större byar och tätorter. Tommy Lenberg – VD Föreningen Byggherrarna med cirka 110 byggföretag inom offentlig och privat sektor – säger att det idag inte finns någon bostadsbyggare i Sverige som investerar och utvecklar bostäder på landsbygden på grund av för stora risker. Sveriges Allmännyttan bekräftar denna realitet. [Se fråga 4 rubrik Prisrimliga bostäder genom välfärd]

4. Gedigen kännedom om användare, kravställare, kunder, marknader

Hälsa och välbefinnande

En central erfarenhet handlar om hälsa och välbefinnande. Denna fråga har vuxit senaste åren. SKR *Uppdrag psykisk hälsa* skriver:

”Psykisk hälsa påverkar och påverkas av samhällets alla delar. SKR har därför tagit initiativ till en Kraftsamling för psykisk hälsa, som fungerar som en samlande arena för ett långsiktigt utvecklingsarbete för en bättre psykisk hälsa” [[Kraftsamling för psykisk hälsa | SKR](#)]

Det handlar om att inom ramen för samhällsbyggnadsprocessen mobilisera för människors hållbara välbefinnande och psykiska hälsa. Flera rapporter inom Duvedmodellen vittnar om betydelsen av att sätta bybors upplevelser, känslor och kunskap i fokus för att förstå vad som värdesätts. Viktiga indikatorer är sociala relationer, subjektivt välbefinnande och socialt kapital. Välbefinnande förutsätter tillgång till vitala samhällsfunktioner, exempelvis service, boende och kultur. Utgångspunkten är att planera och bygga dessa funktioner med hänsyn till sociala konsekvenser, delaktighet och handlingsutrymmen. Bedömningen är att hälsa och välbefinnande bör genomsyra alla former av utvecklingsinsatser i projektets fortsatta processer och som därmed är ledmotiv för den planerade ansökan som gäller Vinnovas program UDI Steg 3.

- Mindshift är ett centralt nätverk grundad i frågor om hälsa och välbefinnande vars huvudfokus är att skapa systeminnovationer som utgår från människor i deras livsmiljöer: ”Mindshift handlar om allt från hur den nya digitala världen påverkar våra hjärnor, hur vi rör oss, vad vi äter, hur vi är mot varandra, skolan, arbetsplatsen, hälsan, individen, stadsmiljöerna, till den existentiella hälsan” <https://mindshiftsverige.se/>
- Centrala mät- och uppföljningssystem är OECD – Well-being, Agenda 2030 – Fem P:na (Prosperity, Partnership, Peace, Planet, People) / generativa processer i Agenda 2030, Reglabs indikatorset BRP+

Sociala investeringar

Strategiska investeringar i långsiktiga sociala värden har hittills främst bedrivits i socialt utsatta områden. Duvedmodellens undersökningar, i synnerhet Kommuninvests beviljande av s.k. sociala obligationer för en förskola i Duved [se fråga 2 rubrik Sociala investeringar – Förskola i Duved, och fråga 8 rubrik Social investering – Förskola – Kommuninvest] visar att behoven även är betydande på landsbygden. De kommuner som tagit del av den sociala modellen för förskolan efterfrågar kompetensstöd för att utveckla och använda liknande verktyg i form av sociala obligationer, sociala utfallskontrakt, sociala investeringsfonder, sociala klausuler, etcetera.

- SKR och Rise arbetar i riktning mot ett nationellt stöd för sociala investeringar. SKR har genomfört sociala investeringsmodeller i form av sociala utfallskontrakt i samverkan med flera kommuner.
- *Tillväxtverket* utgår från en modell som de benämner *sociala konsekvenser*. De skriver att: ”Det finns en stor bredd av områden som kan kategoriseras som sociala konsekvenser. Regler som till exempel påverkar människors sätt att leva, bo, arbeta, förhålla sig till varandra eller möjligheter att delta i samhället medför sociala konsekvenser”. [Sociala konsekvenser - Tillväxtverket \(tillvaxtverket.se\)](#)

Prisrimliga bostäder genom välfärd

Sveriges Allmännyttan menar att förutsättningen för att kunna bygga bostäder på landsbygden är att utgå från andra lokala behov, exempelvis tillgång till skola, social service, kulturutbud och tillgänglighet (väg- & järnvägsnät, mobilitet, digital infrastruktur). Det finns en samstämmighet bland kommunala och privata aktörer (kommuner, bostadsbolag, civilsamhällesorganisationer, m.fl.) att det går att bygga bostäder på landsbygden, givet att priserna ligger något högre än definitionen av prisrimliga bostäder [se fråga 3 rubrik Prisrimliga bostäder]. En grundläggande fråga för ett lokalsamhälles utveckling är: Hur kan man öka attraktiviteten att bo på landsbygden och, som en effekt, förstärka efterfrågan på bostäder? För att lyckas med ökad attraktivitet som incitament fordras en bred projektorganisation med företrädare från kommunen, regionen, länsstyrelsen, bostadsbolag, civilsamhällesorganisationer och ett nationellt nätverk med omvärldskunskap.

Kompetensförsörjning

Den fråga som varit i stort fokus under Steg 2 är behovet av lokal kompetensförsörjning. Problemet är inbäddat på olika nivåer: dels att generellt många på landsbygden saknar behörighet till högre utbildning, dels bristen på kompetens som kan fylla de lokala marknadsbehoven. Regionen är en central aktör som ska stödja lokala insatser och även erbjuda nätverk inom industrin och akademien.

Pandemin har fört med sig påtagliga effekter genom att tillgången till arbets- och studieplatser fått en delvis ny rumslig geografi. Genom pandemin har möjligheter skapats för att studierna även kan bedrivas oavhängigt en campusmiljö. På sikt bäddar detta för det man kallar för ”breddad rekrytering” i enlighet med Universitetskanslerämbetets (UKÄ) krav, med nya grupper studenter som fram till nu inte lockats av städernas campusmiljöer. Det här gäller inte bara högre utbildning utan även yrkes- och gymnasieutbildning. Man kan skönja ett paradigmskifte i den meningen att utbildningen kommer bedrivas mer geografiskt utspridd över landet, samt även att lärosäten producerar ny kunskap som en effekt av den geografiska omställningen.

- UKÄ – Breddad rekrytering, <https://www.uka.se/breddadrekrytering>
- Den globala trenden *Remote Lab* är intressant i sammanhanget, i synnerhet det Östersundbaserade kunskaps- och utvecklingslabbet med särskilt fokus på ”framtidens platsberoende arbetsliv”, <https://remotelab.io/>
- Arbetsförmedlingen Jobtech Development, central aktör i Giglab Sverige, vars mål är att ”skapa underlag ur flera perspektiv som belyser vilka utmaningar som finns inom gigeekonomin i Sverige idag”, <https://www.giglabsverige.se/>

Kultur och identitet

En väsentlig erfarenhet från Steg 2 gäller kulturens inverkan i ett lokalsamhälle. Vid de bymöten som drevs i Duved var det många bybor som lyfte frågan om kulturen som drivkraft för gemenskap och identitet. Frågan gäller: Hur kan ett lokalsamhälle utvecklas på ett sätt som kan definieras som hållbart där sociala och kulturella processer stöds av den byggda miljön? Hur får kulturen ”ta plats”? Genom pandemin har möjligheter skapats för att arbete och studier kan bedrivas på distans (se ovan om ”kompetensförsörjning”). Detta skapar utrymme även för en geografisk spridning av kulturfältet.

Mobilitet

Under Steg 2 har frågan om mobilitet haft låg prioritet. Men under denna period har projektledningen erfarit en stor efterfrågan på infrastrukturella insatser som gör att människor på landsbygden kan förflytta sig dit de vill nå. Mobilitet har i den meningen en konkret koppling till tillgänglighetsaspekter. En central fråga, som enligt VTI är skvalt utforskad, är bilberoende. Frågan gäller: Hur kan man minska bilberoendet på landsbygden? Mobilitet är en demokratifråga, i synnerhet för att många på landsbygden saknar körkort.

Nätverksstyrning

Ett centralt behov som uppmärksammas under Steg 2 i dialog med bland andra SKR, IQ Samhällsbyggnad och Region Jämtland Härjedalen handlar om myndighetssamverkan. Även om samarbetet mellan kommuner, regioner och länsstyrelser ser olika ut runt om i landet så är den generella bedömningen att det finns ett stort behov av gemensamma arenor. I rapporten *Regional utveckling – regionernas erbjudanden och länsstyrelsernas roll* skriver man:

”Landsbygdsutveckling är ett område där det finns överlappande uppgifter och där ansvarsfördelningen mellan regionerna och länsstyrelserna inte är helt tydlig.” [Regional utveckling, Statskontoret 2021, sid. 110]

Duvedmodellens bedömning är att många mindre kommuner har behov av samverkansarenor och stöd i samhällsbyggnadsprocessen på såväl mellankommunal som på läns- och riksnivå. Duvedmodellens idé är därför att i Steg 3 etablera samverkan med fyra regionala kluster (preliminärt Skåne, Örebro, Uppsala och Gotland. Dessa kluster utgör basen för ett Policylab vars övergripande funktion är att stödja utvecklingsinsatser, dels på organisatorisk nivå, dels på lokal nivå.

En ytterligare central fråga för Policylabbet gäller samordningen av styrdokument som de olika myndighetsaktörerna ansvarar för (översikts- och detaljplaner, Regionala utvecklingsstrategier, landsbygdsprogram, m.m.). Många kommuner och regioner säger sig uppleva en ”styrdokumentträngsel” i den meningen att det är svårt att ha kontroll över hur dokumenten ska tolkas och om deras inbördes villkor. Policylabbet ska därför verka för att bistå lokala utvecklingsinsatser med stöd av nationella styrdokument. Ett exempel är *Nationell strategi för hållbar regional utveckling 2021–2030* (Regeringens skrivelse, 2020/21:133). I skrivelsen finns följande fyra strategiska områden preciserade, vilka i högsta grad är giltiga för Duvedmodellens insatsområden:

1. ”Likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet”
2. ”Kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet”
3. ”Innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande i hela landet”
4. ”Tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet”

Peter Lindroth – kommunstyrelsens ordförande i Karlsborg och ordförande i SmåKom som företräder 71 av Sveriges mindre kommuner – säger att den största utmaningen för små kommuner är bristen på strategisk förmåga. Han menar att strategisk kompetens är en alltmer viktig resurs för att kunna hantera komplexa upphandlingsärenden, precisera långsiktiga strategier med hänsyn till Agenda 2030 och andra policydokument, och även kompetensen att söka medel för lokala utvecklingsprojekt, exempelvis Eruf-medel. (SmåKom är med i Duvedmodellens advisory board).

Man kan förutsätta att komplexa lokalsamhällsutmaningar fordrar breda samarbeten och lösningar som utgår från ett brukar- och behovsperspektiv. Ingen enskild aktör, inte heller ett

enskilt kommunalt styre, kan lösa utmaningar på egen hand. Lösningen förutsätter en organisation som representerar en sektors-, kunskaps- och behovsövergripande konstellation av aktörer, det vill säga *nätverksstyrning* (governance).

- Det globala nätverket *Dark Matter Labs* tar sig an metoder, processer och indikatorer som möter komplexa samhällsutmaningar. Nätverket utgår från “An economy that’s community-led, and based on many-to-many relationships” och “An economy that prioritises mental wellbeing and Nature-based Solutions as platforms for further change”. Ett central fokus gäller precisering av sociala, miljömässiga och ekonomiska måttal på systemnivå, benämnda ”cornerstone-indicators”. <https://darkmatterlabs.org/>
- Den finska tankesmedjan *Demos Helsinki* (som verkar globalt) har utvecklat en ”Humble Government Model”. Modellen handlar om att ”ju mer komplex och osäker en politisk fråga är, desto lämpligare är det att närma sig den genom ödmjukhet”. Man skriver att “Humble Government’ describes how a humble approach to policy-making can help the Government in building truly long-term policy-making when dealing with wicked problems”, <https://demoshelsinki.fi/?s=humble+government>

Bottom up – medborgarinflytande

En ytterligare viktig erfarenhet från Steg 2 gäller frågan om att bygga människors handlingsutrymmen för aktivt engagemang och inflytande i den lokala samhällsbyggnadsprocessen (bottom-up). Det som efterfrågas är en form av nätverksstyrning som handlar om att stödja initiativ genom att lokala aktörer medges rådighet över ortens utveckling, samtidigt som myndighetsutövande aktörer bistår med stöd i form av samordnande nätverk.

- *SKR* har byggt en modell baserad på tillitsbaserad styrning som är särskilt relevant ur ett bottom-up-perspektiv, [Tillitsbaserad styrning | SKR](#)
- Föreningen *Hej Främling* är specialiserad på dialogmetoder, med verksamheter över hela Sverige. Föreningens medlemmar arbetar med inkluderande och samskapande aktiviteter som stöd för hur medborgares och lokala aktörers åsikter, intressen och kunskap kan hanteras konstruktivt. Man lägger stort engagemang för de grupper som kan vara svåra att nå genom konventionella metoder såsom öppet hus och stormöten, www.hejframling.se
- Byföreningen *Älvbyarna* som omfattar sex byar i Österbotten i Finland är intressant i sammanhanget. Byföreningen har under en lång period satsat på omställningsinitiativ med hållbarhetsaktiviteter och åtgärder för att stärka lokal livskraft, resiliens och lokal ekonomi, <http://alvbyarna.weebly.com/>
- Det danska nätverket *Landsbyklynger* (Bykluster) har utvecklat en modell som idag tillämpas för hållbar byutveckling. Ett bykluster är ett ”samarbete över byar, som stärker hela området och stödjer det goda och aktiva livet på landsbygden”, <https://www.landsbyklynger.dk/>
- Det norska innovationsprogrammet *Gnist* arbetar inom fältet smarta och hållbara städer och lokalsamhällen. ”Gnistprogrammet ska komplettera, förstärka och förverkliga befintliga initiativ och planer i kommuner, men också genomföra nya utvecklingsprojekt – utifrån lokala behov, fördelar och premisser” <https://doga.no/aktiviteter/arkitektur/gnist/gnist-innovasjonsprogram/>
De utvecklingsinsatser som gjorts i kommunen Vang är ett intressant exempel <https://distriktssenteret.no/eksempel/baerekrafteksemplet-vang/>

5. Utvecklad nyttiggörande- och kommunikationsplan

Intern kommunikation

- *Månadsbrev*, utskick var 3:e månad till samtliga projektparter med information om genomförda och planerade insatser.
- *Teams*, intranätfunktion där samtliga projektparter har access till projektets dokument.

Extern kommunikation

- Duvedmodellens: www.duvedmodellen.se
- Åre kommun: <https://are.se/byggabo/duvedmodellen>
- Duved Byförening: <https://www.facebook.com/duvedtyckeromdig>
- Duved Framtid: <https://www.duvedframtid.se/>
- KTH: [Duvedmodellen för lokalsamhällen 2.0 | KTH](#)
- Duvedpodden: www.eauetgaz.se/duvedpodden
- En logga har designats som symboliserar Duvedmodellen.....

Kommunikationsplan och kommunikationspolicy

- Projektorganisationen har författat en Kommunikationsplan och Kommunikationspolicy

Publikationer

- **Vetenskaplig artikel**, Daniel Koch KTH *The Smart City in the Smaller Context: digital subjectivities and smart city development in rural conditions* publicerad i *The Physical and the Digital City: Invisible forces, data and manifestations*, ed. Silvio Carta, Intellect Books (ges ut 2023).

Katalog, titel *Reuse and Duved*. 12 masterstudenter vid KTH Arkitekturskolan följde kursen Cirkulära Duved Bostadsstudion med särskilt fokus på återbruk, under ledning av lärarna Frida Rosenberg och Erik Stenberg i samarbete med Ann Legeby och Daniel Koch. Studenter: Darta Adamsone, Victor Fahleson, Philippine Fréret, Hanna Holland, Itziar Jimeno, Hanna Lundberg, Therese Lundborg, Nozomi Mitani, Gautier Pierrat, Thanh Tran, Ana Carolina Voelcker, Hongting Xu

Artiklar & media

- **Magasin Åre**: [Duved är modellen \(Magasin Åre, sidan 91, 10 december 2020\)](#)
- **Arkitekten**: [Duved blir pilot för framtidens samhällsbyggnad \(Tidningen Arkitekten, 15 februari 2021\)](#)
- **Arkitekten**: [Studenter på UMA driver arkitektkooperativ med landsbygdsfokus \(Tidningen Arkitekten, 26 maj 2021\)](#)
- **ETC**: [Modell för framtiden \(Dagens ETC, sida 22-23, 22 juli 2021\)](#)
- **Formas tidning Extrakt**: [Vägen till en hållbar landsbygdsutveckling \(Extrakt, Formas, 30 september 2021\)](#)
- **Dagens Nyheter**: [Därför ska landsbygden visa vägen för staden \(DN, 27 november 2021\)](#) [Se Bilaga 3]
- **Dagens Nyheter**: [I Duved byggs folkhemmet 2.0 \(DN, 27 november 2021\)](#)
- **Sveriges Radio P1**: Medverkan i morgonprogram (Björn Hellström) om Duvedmodellen. 6 januari 2022

- **Arkitekten:** Arkitektstudenter jobbar med återbruk i Duved (Arkitekten, 3 feb. 2022) <https://arkitekten.se/nyheter/arkitektstudenter-jobbar-med-aterbruk-i-duved/>
- **Handelsbankens tidning Tillväxt:** *Framtidens by skapas i Duved*, 2022

Utmärkelser

- **Svensk Form:** Duved Framtid och Duvedmodellen erhöll priset ”Årets Formbärare” av Svensk Form Jämtland, <https://svenskform.se/regionalforeningar/arets-formbarare-3/arets-fomrbarare-2021/>. Oktober 2021

Konferenser – seminarier

- **Föreningen För Samhällsplanering (FFS)** – Föreläsning (Björn Hellström KTH & Madeleine Almqvist Tyréns): Presentation om Duvedmodellen. Maj 2021
- **Reglab** – Forum för lärande om regional utveckling <https://www.reglab.se/> : Seminarium – Föreläsning (Björn Hellström KTH och Dag Hartman Region Jämtland Härjedalen) om Duvedmodellen. September 2021
- **Region Jämtland Härjedalen.** Partnerskapsmöte regionala mat- och livsmedelsstrategin i Jämtland Härjedalen. Januari 2022
- **Högskolan i Gävle:** Seminarium *Andrum i staden*, föreläsning (Björn Hellström) om Duvedmodellen. Maj 2022
- **Landshövdingemöte:** Landshövdingarna från Jämtland, Västerbotten och Västernorrland träffade Duvedmodellens projektledare Björn Hellström i Åre för att lära sig mer om nya metoder för en positiv landsbygdsutveckling. Maj 2022
- **Stadsmässan H22:** Seminarium (KTH, Tyréns, Region Jämtland Härjedalen, Sveriges Allmännyttan) *Hur kan landsbygden stå modell för staden? Hur kan en liten by påverka sin egen utveckling? Inspelat seminarium från juni i Helsingborg* <https://www.duvedmodellen.se/om-projektet/seminarium-stadsmassan-h22/> Juni 2022
- **Almedalen MindShift:** Panelmedverkan (Karin Willis Tyréns) seminarium: *Fysiska livsmiljöer som bygger vår gemensamma framtidstro och hållbara välbefinnande*, <https://mindshiftsverige.se/almedalen/> Juni 2022
- **Almedalen MindShift:** Information om Duvedmodellen på en bänk i Botaniska trädgården via en QR-kod. Juni 2022

Uppskalning – fortsatt arbete – insatser i UDI Steg 3

Projektets nationella uppskalning ska ske genom nätverksbaserad samhällsbyggnadsstyrning. Planen är att etablera tre-fyra regionala nätverk som representeras av regionen, länsstyrelsen, kommuner, lokala byföreningar, civilsamhällesorganisationer, m.fl. Syftet är att skapa en organisationskultur där styrningen av lokala utmaningar sker i samskapande dialog mellan lokalsamhällets aktörer och samordnande nätverket och att tillse att lokala satsningar förankras inom ramen för relevanta styrdokument (t.ex. översiktsplaner, detaljplaner, hållbarhetsprogram och handlingsplaner). De regionala nätverken ska lära av varandra genom ömsesidigt utbyte.

Policylab. Projektet siktar – inom ramen för UDI Steg 3 – mot att etablera ett policylab som består av företrädare för offentliga myndigheter, arbets- och medlemsorganisationer. Policylabbet ska verka för att utveckla organisatoriska strukturer, regelverk och normer samt fungera som expertstödfunktion i lokala utvecklingsinsatser.

6. Utveckling och förändringar av konstellation

Sveriges Allmännyttas

Sveriges Allmännyttas antogs som ny part i projektet under våren 2021. Orsaken är att projektet behövde stärkt kompetens inom fältet nyproduktion av prisrimliga bostäder.

Advisory board

Samarbetet med de aktörer som är med i Duvedmodellens advisory board har varit omfattande från november 2021 till projektslutet. Det gäller i synnerhet *SKR Uppdrag psykisk hälsa* kring frågor som gäller hälsa och välbefinnande, sociala investeringar och nätverksstyrning [se fråga 4, rubrik Hälsa och välbefinnande].

Projektet har även haft ett omfattande kunskapsutbyte med *IQ Samhällsbyggnad (IQS)*, dels inom ramen för organisationens samhällsbyggnadsuppdrag som gäller digitalisering.

Projektet har genomfört ett tiotal möten med *Laxå, Lindesberg, Uppsala, Gotland och Östra Göinge kommun, Uppsalahem* (kommunalt bostadsbolag) samt även regionerna och länsstyrelserna i *Örebro, Uppsala, Skåne och Gotland*. Fokus har varit Duvedmodellens nationella uppskalning (som gäller ansökan UDI Steg 3), dels genom att stödja lokala utvecklingsinsatser, dels på organisatorisk nivå.

ICA, Jämtkraft och Setra Group

Projektparten *ICA i Duved* planerar en större utvidgning genom nybyggnation med ovanpåliggande bostadsrätter via tredimensionell fastighetsbildning. ICA har dock på grund av utdragen planprocess medverkat i relativt mindre grad än planerat. Även träindustriföretaget *Setra Group* och energibolaget *Jämtkraft*, som är partner i projektet, har hittills medverkat i relativt liten utsträckning p.g.a. utdragen planprocess som gäller de fem husen och Drivhuset. ICA:s, Jämtkrafts och Setra Groups medverkan har inte några negativa konsekvenser för projektets utveckling och resultat.

Årehus AB och Eau et Gaz

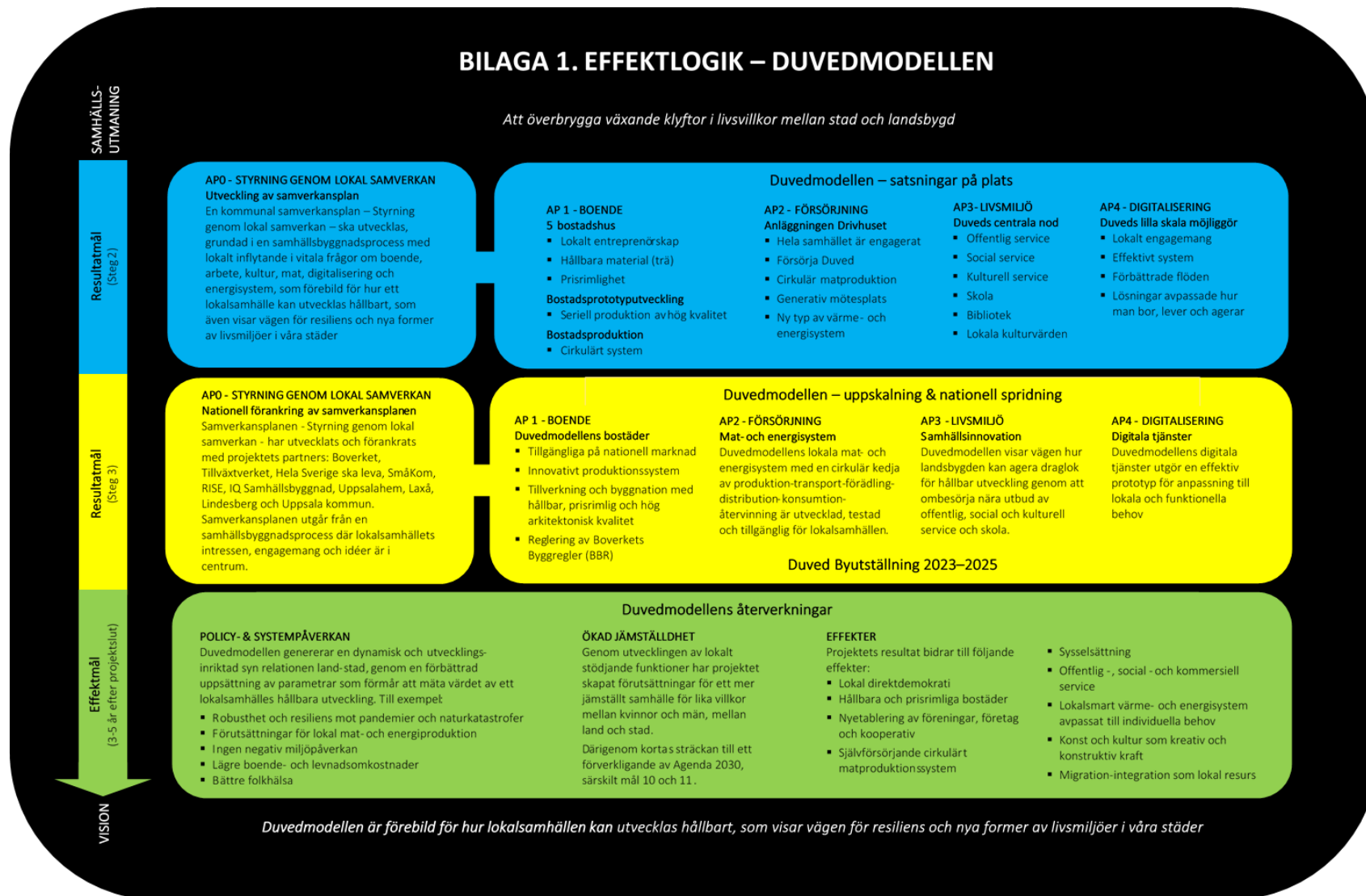
[Se fråga 9]

Utvidgat nätverk

Projektets konstellation har under 2022 utvidgats. Duvedmodellen har i samverkan med SKR haft en kontinuerlig dialog via workshops och möten med följande aktörer:

Upphandlingsmyndigheten, Nationell samordnare Agenda 2030, VTI, Formas, Reglab, Folkhälsomyndigheten, Rise, Hela Sverige ska leva, Hej Främling och Dark Matter Labs. Huvudfokus har varit Duvedmodellens nationella uppskalning.

7. Projektets effektlogik

Måluppfyllelse Steg 2

Se detaljerad information i fråga 2

AP 0 Styrning genom lokal samverkan

Samverkansplanen utvecklades och förankrades inom projektet under våren 2021, under ledning av projektets huvudaktörer: Åre kommun, Duved Byförening, Duved Framtid, KTH och Tyréns.

AP 1 Boende

De fem bostadshusen följer till stora delar de mål som preciseras i effektlogikplanen.

AP2 Försörjning

Insatserna som gäller Drivhuset och cirkulär matproduktion följer planen. Restaurang Trägårn invigdes våren 2021, med fokus på lokala produkter, folkmat-fine dining och zero waste [White Guide - Fattigmansmat blir cirkulär lyx på Trägårn](#). Denna insats är realiserad av Duved Framtid AB.

Projektparten Jämtkraft har deltagit i projekteringen av de fem husen gällande både värme- och el-lösningar

AP3 Livsmiljö

Projektet har följt målen inom arbetspaketet. Skolan med ett bibliotek invigdes i augusti 2022. En privat hälsocentral öppnades 2021. Dessa insatser är realiserade av Duved Framtid AB. Insatserna som gäller förskolan följer planen. KTH och Tyréns har varit drivande i utvecklingen av den sociala investeringsmodell för förskolan som ligger till grund för Kommuninvests beviljande av ett lån till Årehus. KTH har varit drivande i frågan om kompetensförsörjning, främst genom två högskolekurser i Duved. Detta uppdrag finns inte preciserat som mål i effektlogikplanen. Uppdraget genomfördes eftersom kompetensförsörjning är en central utmaning för landsbygden. KTH har genomfört en omfattande studie som gäller kulturvärden i Åre kommun.

AP4 Digitalisering

Projektet har följt de mål som är preciserade för arbetspaketet. Tyréns och KTH har bedrivit utvecklingsinsatser utifrån Åre kommuns digitaliseringsstrategi. KTH ansvarar för en rapport med särskilt fokus på cirkulär mat- och livsmedelproduktion samt råvaru- och resurshantering.

Måluppfyllelse inför Steg 3

Omfattande arbetsinsatser har genomförts inför Duvedmodellens nationella uppskalning. Dessa insatser har verkställts med stöd av parterna som representerar projektets advisory board, i synnerhet SKR uppdraget Psykisk hälsa. En plan har preciserats för uppskalningen inom ramen för Steg 3. [Se fråga 5. Utvecklad nyttiggörande- och kommunikationsplan].

8. Bidrag till de globala målen i Agenda 2030

Social investering – Förskola – Kommuninvest

Duvedmodellen har bidragit till de globala målen i Agenda 2030 genom den förskola som ska byggas i Duved, med lån från Kommuninvest via utlysningen sociala obligationer [se fråga 2, rubrik Sociala investeringar – förskola i Duved]. Syftet med den sociala investeringen är dels att möta behovet av fler förskoleplatser och ändamålsenliga lokaler, dels att ta fram indikatorer på mikronivå för att mäta barnens utveckling, samt även på makronivå avseende förskolans påverkan på det omgivande samhället.

På global nivå tar indikatorerna i modellen avstamp i Agenda 2030:s mål 4, 10, och 11 för hållbar utveckling. På regional och kommunal nivå utgår indikatorerna från relevanta riktlinjer och policys från Region Jämtland-Härjedalen, Åre kommun och Årehus AB. Ramverket baseras även på Tyréns samlade erfarenheter från tidigare studier och uppdrag gällande sociala investeringar, sociala konsekvensbedömningar samt delaktighet i framtagandet av Sweden Green Building Councils certifieringssystem Citylab, där Björn Hellström hade en ledande funktion via det Vinnova-finansierade UDI-projektet Decode, <http://www.decodeprojektet.se/projektet/citylab-action/>

På lokal nivå förväntas Åre kommun – genom investeringen – bättre leva upp till Agenda 2030:s mål 4, delmål 4,2 – Lika tillgång till förskola av god kvalitet (säkerställa att alla flickor och pojkar har tillgång till god kvalitet som ger omvårdnad och förbereder dem för att börja grundskolan) genom att inkludera och följa upp indikatorn *Andel barn 1-5 år inskrivna i förskola*, som är ett nyckeltal för delmålet. Indikatorn är central för att koppla samman globala och nationella mål med kommunens problemformulering och Barn- och utbildningskontorets kvalitetsmål.

Duvedmodellen – inom ramen för Steg 3 – kommer att verka för att den sociala investeringsmodellen ska skalas upp och implementeras nationellt.

9. Lärdomar och misslyckandeåtervinning

AP0 Styrning genom lokal samverkan

Duvedmodellens innovativa kärna är – i enlighet med projektansökan – den nya typ av samverkansplan *Styrning genom lokal samverkan* som utvecklats inom ramen för arbetspaket 0 [se fråga 2 rubrik]. En central utmaning är att lokala utvecklingsinsatser sällan införlivas i kommunala styrdokument (hållbarhetsprogram, handlingsplaner, inriktningsmål, etcetera). I den intervju-baserade boken *En annan landsbygd*, av arkitekten Angelica Åkerman, ges otaliga exempel på denna problematik. Därför var målet med samverkansplanen att bygga Duvedbornas handlingsutrymmen för aktivt engagemang och inflytande i den lokala samhällsbyggnadsprocessen. Utvecklingsarbetet med samverkansplanen hade högsta prioritet under projektets inledande fas [se fråga 2 rubrik AP0 Styrning genom lokal samverkan].

Duvedmodellens mikronivå

Nedan text utgår från rapporten Styrning genom lokal samverkan, av forskarna Brita Hermelin och Malin Granath vid Linköpings Universitet Centrum för kommunstrategiska studier (CKS)

Över tid då samverkansmodellen började tillämpas blev det uppenbart att de olika parter som representerar samverkansplanens processledningsgrupp och styrgrupp hade olika värdegrunder, vilket Hermelin och Granath benämner i termer av ”hur” och ”vad”. Duvedmodellens projektledare (KTH) och processledare (Tyréns) hade fokus på processer för ”hur samverkan för samhällsomvandling kan ske”, medan de som representerar entreprenörssektorn (Årehus AB med stöd av Eau et Gaz AB) fokuserade på vad som ska göras i Duved och vilka konkreta insatser som fordras. En försvårande omständighet var att projekt- och processledningen inte medgavs insyn i de olika utvecklingsprojekten i Duved (5 husen, drivhuset, etc.). Detta fick till följd att de dialog- och mötesstrukturer som gemensamt fastställts i samverkansplanen kom att ifrågasättas. Enligt Hermelin och Granath medförde detta olika uppfattningar om ledarskapet och hur detta skulle bedrivas i projektet. ”Entreprenörssidan” hänvisade till ett ägarskap av projektets ledningsfunktioner främst för att de initierade de lokala utvecklingsinsatserna i Duved två år innan Vinnovaprojektet Duvedmodellen sätts. Effekten blev ett förhinder av kunskapsdelning och utveckling inom samverkansplanen vilket motverkade möjligheterna till att gemensamt skapa kvalitativa lösningar med stöd av Duvedmodellens expertis.

Frågan om ägandeskap fick också konsekvenser på synen för hur Duvedborna skulle involveras. I ansökan Steg 2 finns följande formulering: ”Duvedmodellen ska bidra till bottom-up drivna innovationer på plats/på mikronivå”. Detta var dock inte möjligt att realisera eftersom det redan beslutats om vilka insatser som skulle genomföras i Duved när Vinnovaprojektet initierades. Hermelin och Granath skriver:

”Ägarskap av resultat har blivit en fråga som skapat oklarheter. En viktig lärdom i sammanhanget är att tidigt särskilja vad som är ett tänkt resultat i form av nya innovativa arbetssätt kopplat till samverkan, dvs. hur, från konkreta insatser, dvs. vad och som vi diskuterade ovan för den inledande processen om involvering.” (sid. 11)

Ett ytterligare centralt problem var effekterna av Covid 19-pandemin, som dels fick negativa konsekvenser för möjligheterna till kvalitativt samarbete mellan projektparterna, dels möjligheterna att driva medborgardialoger på plats i Duved. Hermelin och Granath skriver angående pandemins konsekvenser:

”Ett område där ömsesidig förståelse varit extra utmanande har berört frågor och tillvägagångssätt vad gäller dialoger och samverkan med medborgare och det bredare lokalsamhället. Detta är en

viktig aspekt eftersom medborgarperspektivet var ett bärande tema för projektbeskrivningen”. (sid. 8)

Med dessa underminerade möjligheter till samverkan togs beslutet hösten 2021 att ”entreprenörssidan” skulle driva utvecklingsinsatserna på plats i Duved på *mikronivå*. Samtidigt togs beslutet att Duvedmodellens projekt- och processledning (KTH och Tyréns) skulle driva utvecklingsarbetet på *makronivå*, dels genom följeforskning på mikroinsatserna, dels hur projektets idéburna utmaningsinsats och vision (beskriven i ansökan Steg 2) kan skalas upp nationellt.

Även om samarbetet upphörde mellan de två ovan nämnda parterna så är många av de utvecklingsinsatser som nu pågår Duved till vissa delar nyskapande. Ref. se rapporten *Organisation för lokal utveckling i Duved – Duved Framtid AB* på Duvedmodellens hemsida, en följeforskningsinsats av Tyréns.

Sammanfattningsvis. Även om samverkansplanen inte kom att tillämpas enligt planen så kommer den ha stor betydelse för Duvedmodellens nationella uppskalning, dock i modifierade former med hänsyn till lokala förutsättningar. De insatser som projektet redovisar på mikronivå följer de mål som preciseras i ansökan för Steg 2, men med förbehållet att resultaten skulle ha nått högre kvalitet ifall Duvedmodellens expertis involverats.

Duvedmodellens makronivå

De insatser som Duvedmodellens forskare (KTH) och konsulter (Tyréns) genomfört har främst koncentrerats på kommunal och regional nivå, framför allt i samverkan med Åre kommun och region Jämtland Härjedalen [se rapporter, fråga 2]. Dessa insatser ligger i linje med de mål som preciseras i ansökan för Steg 2. Därutöver har projektets ledning – i synnerhet projektledare Björn Hellström och underkonsult Bjarne Stenquist i samverkan med SKR – drivit ett omfattande kunskapsutbyte med Duvedmodellens advisory board, med fokus på nationell uppskalning. [Se fråga 5 Utvecklad nyttiggörande- och kommunikationsplan, och fråga 6 Utveckling och förändringar av konstellation.]

Projektet kommer inte heta ”Duvedmodellen” under Steg 3 eftersom namnet är geografiskt missvisande när projektet skalas upp till regional och nationell nivå.

10. Bilagor

Duvedmodellens bilagor

Bilagorna innefattar ett urval av arbetsdokument och rapporter som är centrala för Duvedmodellens organisation och resultat. Projektet har producerat totalt 13 rapporter och 1 forskningsartikel. I dokumentet redovisas 5 rapporter. Övriga finns tillgängliga på Duvedmodellens hemsida www.duvedmodellen.se

Bilaga 1

Duvedmodellens Projektplan

Bilaga 2

Duvedmodellens Samverkansplan

Bilaga 3

Artikel i Dagens Nyheter

Bilaga 4

PM *Nio punkter om lokalsamhällets konkreta behov*. KTH Björn Hellström

Bilaga 5

Rapport *Sociala investeringar – Ny förskola i Duved finansierad genom lån för social hållbarhet*. Tyréns Malin Appelkvist

Bilaga 6

Rapport (sammandrag) *Lokala cirkulära matsystem utifrån lokalsamhällesperspektiv – exemplet Duved*. Tyréns Frida Franzén

Bilaga 7

Rapport (sammandrag) *Kartläggning av platsens betydelse för en hållbar utveckling av lokalsamhällen*. KTH Ann Legeby och Christina Pech

Bilaga 8

PM *Styrning genom lokal samverkan Avslutande redovisning av följeforskning för projektet Duvedmodellen för lokalsamhällen 2.0*. Linköpings universitet – Centrum för Kommunstrategiska Studier (CKS) Brita Hermelin och Malin Granath

.